

ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНИ

Проаналізовано полікультурну складову історичної пам'яті у контексті етнонаціональної політики України. Визначено особливості формування та втілення політики мультикультуралізму за роки незалежності, роль історичної пам'яті у становленні громадянської нації, формуванні толерантних міжетнічних взаємин. Розкрито конфліктні аспекти політики пам'яті у регіональному розрізі та перспективи інтегративних процесів.

Ключові слова: політика пам'яті, мультикультуралізм, діалог культур, етнічна ідентичність, політична нація.

У контексті збереження і дослідження історичної та національної пам'яті актуальною є проблема полікультурності або мультикультуралізму. Україна належить до держав із багатоетнічним складом населенням, свідченням чого є наявність численних національних меншин, які мають історичне минуле, пов'язане з Україною. Історична й етнологічна наука за останні 10–15 років збагатилася низкою досліджень, присвячених аналізу етнічного ландшафту України, міжнаціональних відносин, розвитку міжнаціонального діалогу культур [1]. Деякі автори висвітлюють питання збереження історичної та національної пам'яті не лише українців, але й інших етнічних груп [2]. Метою пропонованої статті є з'ясування сутності такої актуальної й неоднозначної науково-прикладної проблеми як етнополітичний контекст історичної пам'яті в Україні, його регіональна складова та перспективи формування спільного культурно-символічного простору, етнічної терпимості та взаєморозуміння.

В умовах глобалізації сучасного світу прискорився процес культурних трансформацій, культурного взаємопізнання на перетині традиційних і сучасних масових національних культур. У світовій етнополітології та практиці етнополітичного життя відбувся перехід від політик «плавильного казана» чи побудови «нової спільноти радянського народу» до політики інтеграції зі збереженням особливостей культурної різноманітності, політики «салатниці» – полікультурності, культурного плюралізму чи мультикультуралізму. Під мультикультуралізмом розуміють таку складову державної політики і практики, зокрема інституційної (законодавчої), яка спрямована на підтримку культурних, у нашому контексті – етнонаціональних, спільнот, заради збереження специфічних рис культурних надбань цих груп громадян. На практиці це означає фінансування відповідних програм щодо збереження культурної ідентичності, традиційних цінностей та створення адекватних правових норм у національному законодавстві.

Мультикультуралізм є альтернативою як культурному консерватизму (який зберігає домінування певної культури над іншими, допускаючи їх проникнення у публічну сферу), так і класичному лібералізму (який відстоює

особисту свободу, рівність перед законом і відокремлення держави від церкви, її нейтральність щодо розвитку культури). За визначенням А. І. Куропятніка, мультикультуралізм – це особлива форма інтегральної, ліберальної ідеології, завдяки якій поліетнічні, полікультурні суспільства реалізують стратегію соціальної згоди і стабільності на принципах рівноправного існування різноманітних форм культурного життя [3, с. 19]. Концепція мультикультуралізму виступає певним стандартом, якому не може відповідати жоден з реально існуючих політичних режимів.

У сучасній Україні відбувається складний пошук власного шляху розвитку етнополітичної сфери і наявні періоди як ліберального, так і консервативного характеру. Відновлення державної незалежності України дало потужний поштовх національній та етнічній мобілізації як українців, так і неукраїнців. Вона засвідчила, що представники етнічних груп України прагнуть до відродження власної етнічної специфіки: рідної мови, культури, духовності, традицій та звичаїв, історичної пам'яті. Рівень збереження етнічних та етнографічних рис у багатьох випадках залежить, з одного боку, від характеру розселення людей (компактного чи розосередженого) та місця проживання (регіон, міська чи сільська місцевість), з іншого – від моделі етнонаціональної політики, яку проводить держава.

Реалізація етнонаціональної політики в Україні з кінця 1980-х рр. відбувалася у межах трансформації міжнаціональних відносин радянських часів із вкрапленням елементів ліберально-полікультурної парадигми, спрямованої на гармонізацію взаємин титульного етносу з представниками інших етносів, базованої на толерантному ставленні до етнічних груп чи окремих представників інших етносів, їх активній участі у суспільно-політичному житті.

У межах нової етнонаціональної політики формувалася й державна політика історичної пам'яті. Розпочалося відкриття «білих плям» історії України: Української національно-демократичної революції, голодомору, депортацій, діяльності ОУН та УПА, дисидентського руху тощо. У різних частинах населення ці сторінки були складовою локальної, часто спотвореної історичної пам'яті, що породжувало конфронтацію у суспільстві. Завданням науковців і політиків стало доведення їх до масштабу загальноукраїнської історії. Державницький наратив поєднувався із пострадянським підходом до відзначення традиційних радянських свят.

Етнокультурна політика стала одним із пріоритетних напрямів державної діяльності, невіддільною складовою офіційної культурної політики, спрямованої на формування національно-державницького патріотизму, відродження й розвиток культур усіх етнокомпонентів українського соціуму: етнічних українців, кримськотатарського народу та національних меншин. Відповідно до правових основ формування державної етнонаціональної політики України – Декларації про державний суверенітет України, Конституції України, Декларації прав національностей України, законів України «Про мови в УРСР», «Про національні меншини в Україні», «Основ законодавства України

про культуру», з урахуванням Рамкової конвенції про захист національних меншин, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин та інших актів, за роки незалежності було розроблено та реалізовано низку Програм підтримки діяльності та розвитку української культури, культур національних меншин на загальнодержавному та регіональних рівнях, зокрема й за участі міжнародних організацій.

У межах цих програм здійснюється цілий комплекс різноманітних заходів, спрямованих на задоволення духовних та культурно-освітніх потреб, забезпечення вільного етнокультурного розвитку, створення умов для гармонійного співіснування громадян України, незалежно від їхнього етнічного походження та історичного досвіду (колективної пам'яті). Держава заохочує такі напрями діяльності, як розширення освіти рідною мовою; наукові дослідження проблем етнокультурного розвитку національних меншин; підготовка кадрів для соціально-просвітницької роботи та відродження національних традицій і звичаїв; національні засоби масової інформації та видавничу справу. Зокрема, підтримку отримали численні національно-культурні товариства, об'єднання, асоціації тощо. Якщо восени 1990 р. в Україні нараховувалося 84 таких об'єднання, на початку 1995 р. – 260, то сьогодні – понад 1500, 33 з яких є загальнодержавними, решта – регіональними. При президентові України Л. Д. Кучмі діяла Рада представників громадських організацій національних меншин України як консультативно-дорадчий орган, при президентові В. А. Ющенку – Рада з питань етнонаціональної політики.

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», ухвалений 1 липня 2010 р. (ст. 10) наголосив, що до основних засад внутрішньої політики у гуманітарній сфері відноситься: «сприяння культурному розвитку громадян України, створення умов для реалізації творчого потенціалу людини та суспільства, забезпечення рівних можливостей для всіх громадян України у задоволенні культурно-духовних потреб; відродження духовних цінностей Українського народу, захист та примноження його культурного надбання, збереження національної культурної спадщини, підтримка розвитку культури і мистецтва, відродження та збереження культурної самобутності регіонів» [4]. У цьому фрагменті українського законодавчого поля зафіксовано важливу тріаду збереження та розвитку національної культури: культури особи (громадянина), регіону, українського народу та України загалом. Віддавши перевагу одному з компонентів, держава звузила б можливості розвитку іншого компонента, і було б втрачено важливу рівновагу у поєднанні особистого, індивідуально та колективного, суспільно-важливого. Без такої рівноваги демократичний, європейський поступ України неможливий.

Створена законодавча база етнополітичного розвитку загалом відповідала потребам України як молодій європейській державі, її демократизм відзначали фахівці-правники. Чи є вона достатньою для забезпечення подальшого безконфліктного розвитку країни сьогодні? Більшість науковців критично ставляться до правових засад етнополітичної сфери України, звертаючи

увагу на її недосконалість та прогалини. Законодавцям не вдалося узгодити стратегію етнонаціонального розвитку України з інтеграційними процесами, затвердити його концепцію, повніше адаптувати власне законодавство до вимог міжнародно-правових документів. Загальмувався дискурс навколо визначень «національна меншина», «корінні народи», «полікультурність» і внесення відповідних змін до Закону України про національні меншини та до Конституції. У «запасниках» парламентарів – також і Закон «Про національно-культурну автономію» [5, с. 444]. Науковці, насамперед НАН України, здійснюють постійний моніторинг етнополітичних процесів та пошук способів уникнення конфліктогенних ситуацій на міжетнічному ґрунті, удосконалення правових засад функціонування соціуму з поліетнічним складом населення.

Етнополітична наука стверджує, що модель, за якою одні етнічні групи та їх культури стимулюються, а інші обмежуються, не може бути гармонійною та стійкою [6, с. 652]. Значна частина населення й надалі відчуває себе несправедливо обмеженою у своєму етнокультурному розвитку. Зокрема, 20,7% українців, тобто кожному п'ятому респонденту опитування, проведеного Інститутом соціології НАН України у 2008 р., бракує дотичності до власної культури [7, с. 9]. Патерналізм етнонаціональної політики, штучне стимулювання як українства, так і збереження етнічності національних меншин, не підкріплене матеріальними можливостями, не могло сприяти утвердженню потужного компонента спільності – загальнонаціональної історичної пам'яті. Культурна політика в Україні все ще залишається фрагментарною, а діяльність культурно-освітніх установ – надмірно комерціалізованою.

Аналіз законодавчого поля та практичної діяльності державних і громадських інститутів, а також настроїв громадян, засвідчує певну віртуальність мультикультуралізму в країні, а значить, й історичної та національної пам'яті. Це дає підстави прихильникам україноцентризму прагнути моноетнізму, побудови нації-держави, зокрема за польським сценарієм, сподіватися на завоювання українською етнічною культурою таких позицій, які зумовлені історично і гарантовані їй Конституцією України, адже 95% державної території – це ареал розселення української етнічної нації. Такі настрої викликають чимало питань з боку національних меншин, насамперед російської.

Суперечлива спадщина українського етносу, розділеного у певні історичні відтинки між різними державами, насамперед Російською та Австро-Угорською імперіями, знаходить вияв у різних цивілізаційних вимірах, етнокультурних традиціях, звичаях, рівнях толерантності та культури спілкування з іншими етнічними групами. Збирання українців у межах однієї країни, яке в основному завершилося за часів радянської влади, залишило сліди геополітичних і цивілізаційних відмінностей регіонів, зберегло певну недовіру частини західних українців до східних, і навпаки. Як відомо, за умов відсутності національної державності імперські та тоталітарні режими прагнули розколоти українців як етнонаціональну цілісність за територіальними,

конфесійними, мовними, етнографічними ознаками, нерідко вдавалися до переслідування одних українців іншими або розпалювання громадянських війн, підігрівали українофобію, використовували для цього представників інших етносів.

Прикладами штучного поділу українців на східняків і західняків, їх протиставлення, накидання тавра «націоналістів», «мазепинців», «петлюрівців», «бандерівців», «донецьких», «антиукраїнців», сповнена й історія України пострадянських часів. Негативний досвід минулого, спроби його консервування знаходять відображення у суперечливих намаганнях «переписати» історію, створити спільну історію з країнами-сусідами, очистити підручники від критики негативних нашарувань імперської та радянської доби.

На черзі вироблення нової за підходами та якістю політики пам'яті щодо українства, творення модерної української культури європейського зразка, а також щодо національних меншин. У зв'язку з цим завданням політики мультикультуризму є гармонізація міжетнічних культурних впливів, поєднання інтересів розвитку української культури з іноетнічними культурами, зокрема російською, представники якої не вважають себе національно меншиною. Політичні сили, які репрезентують російський рух, надали процесу етнічної мобілізації росіян в Україні політичного та антиукраїнського забарвлення, експлуатуючи гасла щодо другої державної мови, спільної і єдиної історичної пам'яті, загрози примусової українізації.

Однією із загроз цілісності української культури та історичної тяглості виступають спроби виокремити і політизувати деякі культурно-етнографічні та діалектні групи українства в окремі громади з претензією на місцеву етнографічну самобутність, а відтак на статус етнічної окремішності. Це стосується насамперед русинів Закарпаття, лемків, переселених з Підляшшя, створення нових позаетнічних об'єднань – новоросів Півдня України чи кримського народу та інших. Зокрема, до маніпуляцій навколо визнання права русинів на національно-територіальну автономію долучаються історико-культурні та політичні чинники, його провідники паразитують на природних прагненнях частини закарпатців зберегти місцеві культурно-обрядові традиції та звичаї. Поєднання етнокультурного конфлікту з етнополітичним, штучне насадження русинської ідентичності населенню та підштовхування до визнання себе русинами всупереч українству, потребує пильної уваги з боку органів центральної та місцевої влади, активізації українознавчої складової наукового пошуку.

Не менш складні завдання етнополітичного менеджменту пов'язані з регіональною, але й водночас важливою загальнодержавною проблемою відновлення прав і відродження культури кримськотатарського народу. Кримські татари – чи не єдиний народ в Україні, права якого було тотально попрано, і який зіткнувся з усією сукупністю труднощів, що виникли у ході повернення на батьківщину: правових, територіальних, соціальних, психологічних, духовних, мовно-культурних, звичасвих та ін. Водночас відзначимо,

що кримськотатарському народу властива етнічна солідарність, його поступ спрямовує етнічна еліта, домагаючись відновлення групових прав, включаючи й право на розвиток національної культури, збереження духовних святинь, відбудову культурних пам'яток, а це не завжди адекватно сприймається іншими етнічними громадами регіону, насамперед росіянами. Лідери кримських татар домагаються законодавчого оформлення особливого правового статусу свого народу. Фахівці-правники з-поміж політичних активістів кримськотатарського національного руху підготували проекти «Концепції державної політики України щодо корінних народів» та закону «Про статус кримськотатарського народу».

Інша група завдань політики мультикультуризму теж має здебільшого регіональний характер і пов'язана із культурними запитами меншин, які мешкають більш-менш компактно в Україні: угорців і румунів Закарпаття та Буковини, поляків Волині, Поділля та Галичини, болгар та гагаузів Одещини, греків Приазов'я тощо. Слід враховувати, що саме АРК та порівняно невеликі прикордонні ареали мають поліетнічний склад населення і відповідну полікультурність. Місцевим мешканцям, представникам національних меншин, властива орієнтація на історичний наратив сусідніх країн. Наявні тут протиріччя навіть за мирного протікання етнокультурних процесів у цих регіонах, якщо їх не знімати, не залагоджувати, можуть переростати у конфлікти. Очевидно, саме ці регіони могли б стати творчим полігоном реалізації політики мультикультуралізму. Забезпеченість культурно-освітніх потреб місцевих етнічних груп, врахування поліетнічної складової у соціально-економічній політиці гарантуватиме уникнення етнокультурного, а відтак і політичного конфлікту в регіоні.

У руслі цієї політики українська влада посилено сприяє діяльності національно-культурних товариств національних меншин, духовному пробудженню етнічних груп, відродженню національних традицій, збереженню етнічної ідентичності, активізації зв'язків з історичними батьківщинами, продовжує удосконалювати відповідну правову базу захисту національних меншин. Тепер їхня життєдіяльність значною мірою залежить від наполегливості та ініціативності самих громад, від діяльності їхніх культурно-освітніх та мистецьких закладів, розвитку книговидавничої справи, поширення засобів масової інформації рідною мовою тощо. Водночас держава зреалізувала низку практичних заходів для матеріально-технічного та кадрового забезпечення культурного життя національних меншин. З іншого боку, частина випускників національних шкіл стикаються з об'єктивними труднощами як у подальшому навчанні, так і у виробничій сфері. Іншими словами, розвиток національної освіти не повинен вести до самоізоляції, етнічної і культурної замкнутості, а має ув'язуватися із загальними інтеграційними процесами. Кращим засобом мультикультурного розвитку є запровадження спеціальних предметів з історії та культури представників українських меншин до програм загальноосвітніх шкіл та вишів.

Означені проблеми етнополітичного менеджменту невіддільні від політики історичної та національної пам'яті, оскільки мають здебільшого історичне походження: вони були значною мірою закладені ще в імперські та радянські часи соціально-економічною, демографічною та міграційною політикою тоталітарних режимів, що призвело до деформації етнічної мапи країни, певного роздвоєння культурного та історичного простору. Емпіричний матеріал дає підстави говорити про віртуальне співіснування у сучасній Україні двох культурних макрорегіонів: а) з домінуванням українського культурного чинника (Центр та Захід); б) з консервацією російського (радянського) культурного середовища (Північно-Східний (Слобожанщина), Донбас, Південь України та АР Крим). Такий розподіл підтверджується соціологією, численними виборчими компаніями та їх результатами. Радянська культурна політика «узаконювала» нерівність культур, адже СРСР реалізував модель внутрішнього колоніалізму, українська культура за показової підтримки з боку влади розвивалася лише у ключі ідеологічного монізму, соціалістичного реалізму та сприяння утвердженню нової інтернаціональної культури, яка на практиці ставала культурою російською.

На Сході та Півдні України, де вплив російської культури набув домінування внаслідок цілеспрямованого переселення, міграції, міжнаціональних шлюбів, акультурації, національна пам'ять зберігає штампи імперсько-радянської доби, залишається колоніальною. Етнокультурна політика УРСР не сприяла етнокультурному розвитку представників національних меншин в Україні, оскільки не було можливості вивчати рідну мову, отримувати нею інформацію, зокрема й історичну, чим закладалася конфліктна складова соціально-економічних та гуманітарних проблем радянської політичної системи. Регіоналізація України відбувалася за пріоритетом геополітичних та економіко-технологічних показників, а етнічному складу населення, культурним традиціям, конфесійній приналежності відводилася другорядна роль. Сучасні політичні спекуляції на культурній основі консервують стару регіоналізацію країни, поглиблюють її стосовно певної регіональної етнокультурної ментальності, історичної пам'яті, об'єднання на захист української чи російської мови, євроатлантичного чи євразійського політичного вибору, національно-демократичної, консервативної, соціалістичної чи ліберальної ідеології. Подолання дуалізму історичної пам'яті українського суспільства, витискання імперсько-радянської міфотворчості як дезінтегруючого чинника, джерела соціальної напруги відноситься до вагомих завдань державної політики пам'яті.

Цілоком очевидно, що гармонізації міжнаціональних відносин, становленню мультикультуралізму як методу етнонаціональної політики шкодять ідеологічні стереотипи, догматичний характер деяких штампів, зокрема, визначення України як поліетнічної країни, багато у чому заполітизований і штучний поділ українського соціуму на російськомовних і україномовних громадян.

На думку багатьох фахівців, поняття «російськомовне населення» використовується деякими політиками для конструювання формальної ідентичності, а відтак використання її для підігрівання російського націоналізму в Україні. Те, що 29,6% громадян України назвали російську мову рідною, зокрема 14,8% етнічних українців, аж ніяк не заперечує цілісність держави, але засвідчує потужну мовно-інформаційну експансію Росії в інформаційно-культурний і освітній простір України, є результатом тривалої політики акультурації. Небезпека цих явищ полягає у розмиванні мовно-культурної єдності українців, консервації психології малоросійства, насадженні культурної меншовартості, що може призвести до деформації української ідентичності, поглиблення кризи української етнічності. Ось чому, утверджуючи міжетнічний мир, порозуміння і злагоду, не слід закривати очі на деструктивні процеси і негативні тенденції, які у разі виходу з-під контролю можуть загрожувати культурно-ментальними розколами, трансформацією України у другу російську державу або й її розпадом.

Роки незалежності засвідчили, що Україна у жодному разі не є штучним уламком колишніх великих держав, який постійно вимагав би творення різних політико-ідеологічних проєктів для підтримки своєї цілісності, а знаходиться за своїми історико-етнополітичними засадами в одному ряду з іншими західно-, центрально- і східноєвропейськими національними державами, ядром яких є ареали розселення державотворчої нації. Україна, де майже 80% населення становлять етнічні українці, має всі необхідні об'єктивні демографічні, етногеографічні та політичні підстави бути національно цілісною українською державою, яка формує модерну українську культуру. Оптимізму надає тенденція до українізації міського населення, творення української міської культури як складових модернізації української етнічної нації.

Водночас наголосимо, що модерна українська культура – це цілісність культурно-духовних надбань не тільки етнічних українців, але й представників етнічних меншин. Захист спільного етнокультурного багатства, підвищення ролі духовно-культурної сфери у суспільстві є наріжними напрямками реформування культурної галузі. Культурна галузь нагально потребує змін до нормативно-правової бази з метою подальшого вдосконалення законодавства про культурний розвиток етнічних груп в Україні.

На разі є законодавче ухвалення Стратегії (Концепції) етнонаціональної політики України, яка роками обговорюється у науково-експертному середовищі і має визначити правові та політичні основи національно-державницького розвитку країни. Зasadничою складовою Концепції має стати україноцентрична спрямованість, формування спільних символів, які створюють основу для комунікації між етнічними, регіональними та культурними спільнотами. Можливо законодавцям варто ухвалити спеціальний закон щодо засад державної політики пам'яті.

Отже, у національній політиці Української держави, у реалізації світоглядно-виховної функції етнополітології важливе місце посідає мультикультуралізм

як різновид політики етнокультурного діалогу вирішення регіональних проблем, спосіб аналізу і дослідження сучасних етнонаціональних процесів, засіб формування толерантного ставлення громадян, незалежно від етнічної, расової чи релігійної приналежності, сприяння становленню міжнаціональної злагоди в українському суспільстві. Включення історії національних меншин і корінних народів до загальноукраїнського історичного наративу, в українську ідентичність, збагачення загальноукраїнської історії за рахунок інтеграції історичних надбань національних меншин, сприятиме формуванню модерної української нації як громадянської.

У етнокультурній перспективі суспільного розвитку Української держави має сформуватися гармонійне поєднання переваг українських цінностей у поліетнічній культурі української політичної нації як чинника міжнаціональної злагоди. Формування нової ідентичності української нації, спільної історичної пам'яті неможливе без вироблення спільного культурного коду.

Список використаних джерел:

1. Євтух В. Б. Етнополітика в Україні: правничий та культурологічний аспекти. – К.: Фенікс, 1997. – 215 с.; Кривицька О. Етноконфліктний потенціал України / О. Кривицька // Національна інтеграція в полікультурному суспільстві: український досвід 1991-2000 років / Упор. І. Ф. Курас, О. М. Майборода. – К., 2002. – С. 97–129; Антонюк О. Етнополітичний чинник державотворчих процесів в Україні: основні концептуальні засади / О. Антонюк // Міжнаціональні відносини і національні меншини України: Стан, перспективи. – К., 2004. – С. 224–241; Михальченко М. Українська регіональна цивілізація: минуле, сьогодення, майбутнє. Монографія. – К., 2013. – 340 с. та ін.
2. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю., Чернова К. О. Етнонаціональна структура українського суспільства. Довідник. – К., 2004. – 344 с.; Калакура О. Я. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у ХХ столітті. – К., 2007. – 508 с.; Симоненко І. Концептуальні засади державної політики пам'яті. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/269/>; Трегуб О. Історична пам'ять як засіб мобілізації національної свідомості / О. Трегуб // Магістеріум. Політичні студії. – 2008. – Вип. 31. – С. 25–29. Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід. – К., 2013. – 600 с. та ін.
3. Куропятник А. И. Мультикультурализм: проблемы социальной стабильности полиэтнических обществ. – СПб., 2000. – 320 с.
4. Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 527.
5. Нагорна Л. О. Право і мораль у сфері вітчизняної етнополіти: виклики, ризики, наукові орієнтири / Л. О. Нагорна // Історична і політична наука та суспільна практика в Україні. – К., 2009. – 632 с.
6. Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К., 1996. – 924 с.
7. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави : національна доповідь / Упор. В. М. Гейця. – К., 2009. – 687 с.

Калакура О. Я. Поликультурный характер исторической памяти Украины

Проанализирован поликультурный компонент исторической памяти в контексте этнонациональной политики Украины. Определены особенности формирования и реализации политики мультикультурализма с момента обретения независимости, роль исторической памяти в формировании гражданской нации, развитии толерантных межэтнических отношений. Показаны конфликтующие аспекты политики памяти в региональном контексте и перспективы интеграционных процессов.

Ключевые слова: политика памяти, мультикультурализм, межкультурный диалог, этническая идентичность, политическая нация.

Kalakura O. Y. Multicultural dimension of historical memory of Ukraine

This paper analyzes the multicultural component of historical memory in the context of ethnic policy of Ukraine. They describe the features of the formation and implementation of multiculturalism policy since independence, the role of historical memory in the development of civic nation, forming the tolerant inter-ethnic relations. Reveals conflicting aspects of the politics of memory in the regional context and perspectives of integrative processes.

Keywords: politics of memory, multiculturalism, dialogue between cultures, ethnic identity, political nation.